

Iz haja
10., 20. in zadnjega
dné vsakega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Naročnino in dopise

pošiljajte uredništvu

»Glasnik«

Cesta v Mestni Log 4,

Oglasila

delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajavcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastoj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 30.

V Ljubljani, 31. oktobra 1898.

Letnik IV.

O državnih služabnikih.

Načrt zakona, ki ga je predložila država, da se zvišajo plače državnim služabnikom, ne obsega nobenega socialno-preosnavljajočega načela. Da bi se mu moglo to reči, bi moral po jednotnem načrtu urediti vso grozno zmedo, ki vlada sedaj med tistimi, ki služijo naravnost državi in niso vsteti med uradnike. Finančni minister je v proračunskem odseku sam priznal, da so se tekom časa razvile tako čudne razmere, ki se ne dade več vzdržavati. V nastopnih točkah razvijem glavne napake, ki se raztezajo na državno služabništvo.

1. Naša država nima jasnega pojma, kaj je uradnik in kaj je državni služabnik. Državna služabnika v širšem pomenu besede sta prav za prav oba. Stalno nastavljena sta oba. Razloček je torej jedino le v službi. Uradniška služba je po našem izvrševanje nekega dela državne oblasti. Služabniška služba je pa namenjena v podporo in pomoč tistim, ki izvršujejo državno oblast. Državni uradnik služi neposredno državnemu namenu. Služabnik pa služi neposredno uradnikom, katerim je prideljen, in posredno državi. Tako nekako se splošno dá ločiti pojem uradnika od pojma služabnika v ožjem pomenu. Po tem načelu sodé vidimo, da je med služabniki do sedaj vsteto več takih vrst, ki gotovo izvršujejo več nego navadno služabniško službo. Sem spadajo n. pr. logarji in finančni stražniki. Ti morajo samostojno voditi svoje posle, izdelovati poročila, dajati strokovna pojasnila

itd. Dalje imenujemo tu gozdne paznike (Rottenmeister) pri erarskih gozdh, ki imajo neposredno pod svojim nadzorstvom gozdne delavce; sem spadajo tudi rudniški pazniki, ki nadzirajo rudarje pri njihovem delu. Tudi delovodje in pazniki po tobačnih tvornicah in skladiščih in mnogi diurnisti vzlasti pri okrajnih glavarstvih opravljajo tako službo, da se odločno razlikuje od navadnega služabniškega dela, dasi pazniki in diurnisti niti v vrsto državnih služabnikov ne spadajo. Konečno navajamo še cestne mojstre in nadzor-nike ob rekah. Ti morajo biti tehnično zelo izvežbani. Zahteva se od njih, da vsako leto sestavijo stavbni proračun in izdelajo potrebne načrte, uradujejo samostojno, izdajajo strokovna poročila, ob času nezgod morajo časih po dlje časa v važnih zadevah popolnoma samostojno nastopati. Za vse te vrste dosedanjih državnih služabnikov bi bilo nujno treba ustanoviti novo kategorijo poduradnikov. Pri c. kr. železnicah je taka kategorija že ustanovljena; torej bi ne bilo to nič novega. Ta kategorija bi se morala popolnoma samostojno vrediti s posebnim zakonom. Sedenji vladni načrt se s tem vprašanjem kar nič ne bavi. V tem je torej odločno pomanjkljiv.

2. V vrstah tistih, ki opravljajo služabniško službo, je velika večina taci, ki ne spadajo v vrsto državnih služabnikov, marveč ki so tako-rekoč le dninarji. Njihovi predstojniki jih vsako uro lahko postavijo na cesto. Nekaj jih je pač taci, ki dobivajo mesečno plačo in štejejo, da so stalno na-

stavljeni, toda vendar ne spadajo med državne služabnike. Tako n. pr. cestarji, ki dobivajo po 16, 18., 20 gld. na mesec. Vlada ni predložila nobega izkaza o vseh teh revežih; samo to se ve, da med tiste, katerim obeta vladni predlog zvišanje plače, ne spadajo.

Kdo pa so potemtako po sedanji praksi državni služabniki? Po vsem, kar moremo povzeti, so samo tisti uslužbenci v ti vrsti, ki so z dekretom nastavljeni in kot taki dobivajo mesečno plačo in aktivitetno doklado. Aktivitetna doklada je prav za prav jedini znak sedanjih državnih služabnikov.

Rekli smo že, da je ogromno število taci, ki po svoji službi izvršujejo posle državnih služabnikov, ki pa imajo dninarski značaj. Med te spadajo:

- Tisti, ki se plačujejo iz uradnega pavšala n. pr. diurnisti pri okrajnih glavarstvih. Iz svote, ki se porablja za peresa, črnilo, papir, metle, se plačujejo ti od nikogar zavidani ubožci, ki so poleg tega se v vedni nevarnosti, da jih odlovo. Zahteva se pa od njih čisto uradniški posel.
- Diurnisti pri sodiščih.
- Raznašalci brzojavk.
- Začasni (provizorni) jetniški nadzorniki.
- Pomožni služabniki pri poštnih in brzojavnih uradih. Ti imajo n. pr. v Ljubljani po 1 gld. na dan, dela čez glavo in morajo čakati čisto leta in leta, predno se jim posreči dobiti stalno službo.
- Deželni pismonoša z mesečno plačo 24 gld.
- Cestarji, katere smo že omenjali.

LISTEK.

Bedno življenje v žvepljenih jamah na Siciliji.

Nedavno je izdal v Italiji Adolf Rossi knjigo, v kateri slika vnebovpijoče razmere sicilijskih delavcev v žvepljenih jamah. Zelo pretresljiv prizor nam opisuje nekako tako le:

Ko korakamo po peščeni in kameniti gorski stezi, zapazim, da gologlav, od žvepla ves bel in od jeze ves divji človek lovi slabotnega skoro popolnoma nagega desetletnega dečka. Bližnji ljudje so nam povedali, da takozvani pikonijeri lovi svojega ubeglega karuzo, in so govorili: »Če ga vjame, ga bo živega odrli. O, take reči se pri nas vedno dogajajo.«

Karuzo imenujejo nesrečne, osem do petnajst let stare dečke, ki prenašajo žveplo iz globokih rogov. Žveplo pa kopljejo odrasli ljudje, pikonijeri. Vsak pikonijer si nakupi več dečkov za kakih petdeset do šestdeset goldinarjev, katerih pa starišem ne plačuje v gotovini, ampak v moki in zitu. Tako prodajajo stariši mlade otroke kot zvinčeta v

sužnjost, iz katere se nesrečni dečki le redko kedaj vrnejo. Skuša li ubežati, nastane divja gonja, ki se navadno konča s smrtjo.

Ko smo klicali kmetom in delavcem, naj vendar ustavijo pikonijeri-ja, so nam odgovarjali: »Le on ima pravico do njega: njegov je.« Pripovedovali so nam, da je neki pikonijer minoli teden tako pretepal svojega karuzo, da je pri osmem udarcu umrl.

»In kaj so storili ubijalcu?«

»Prav ničesar ne. Kdo se briga za karuze! In če se tudi zve, da je bil ubit, do gosposke resnica ne pride.«

O resničnosti nas je zagotovil naš sprem-ljevalec, bled, sključen petnajstletni deček, ki že dela pet let svojemu gospodarju; vendar mu se dolguje celih osemnajst goldinarjev, katerih mu najbrž nikdar ne bo mogel poplačati.

Za nekaj ur smo prišli k žvepljenim jamam, kjer se je l. 1886 ponesrečilo 142 ljudi.

Opazili smo več peči, v katerih čistijo rudo. Med pečmi so ozki vhodi v rove. Pred vhodi so stali polnooblečeni dečki, 9—14 let stari, in pikonijeri, okoli ledij prepasani z kratko cunjjo. Otroci in odrasli črno-rujave

kože so se mi bolj zdeli podobni Afričanom kakor pa Lahom.

V nežni dobi morajo karuzi opravljati najtežja dela. Po vsem telesu ranjeni, z vdrtimi očmi, upalimi lici, razoranim čelom in s spahnjenimi nogami tekajo cel dan semtertje.

Vsi karuzi, katere smo izpraševali, o stopili v delo z osmim ali devetim letom. In vendar zakon pravi, da jih pred dvanajstim letom ne smejo sprejemati. Pa kdo se briga za zakon, niti vlada ne. Večina jih na dan ne zasluži niti po petdeset centesimov, in še te jim plačujejo v najslabši moki po zelo visoki ceni.

»In če ne plezamo hitro po rovi, potem nas pretepajo«, je pripovedoval majhen, ubog fantiček.

»Kolikor ur pa delate na dan?«

»Navadno dvanajst ur; od štirih zjutraj do štirih popoldne šest dni zaporedoma. Tukaj tudi prenočujemo. Sedmi dan pa gremo domov, da se doma naspimo.«

»In kje spite tukaj?«

»Pod milim nebom na golih tleh, ali pa v jami, in pokazali so mi luknje, podobne

g) Začasni (provizorni) služabniki, katere najdeš pri vseh uradih.

h) Služabniki, ki se vsprejemajo samo za nekaj časa; n. pr. pri pošti po leti; v državni zbornici, kadar zboruje.

Te razmere so v resnici take, da se ne da več vzdrževati. Vlada vedno ponavlja, da jih ne more izpremeniti zavoljo tako zvanih certifikatistov. Po zakonu imajo namreč tisti, ki prinesó od vojaške oblasti certifikat, da so neko število let služili v armadi, pravico do državne službe. To je res in prav, toda vlada ima že toliko skušnje, da primeroma ve, koliko certifikatistov se na leto javlja. Sploh pa ne gledé na certifikatiste lahko brž ustanovi za omenjene vrste služabnikov toliko stalnih mest, kolikor jih redno potrebuje. Kako se vsprejemajo, je drugo vprašanje, ki se pa brez dvojbe lahko tako reši, da po preteku par let vsak služabnik, ki se izkaže rabnega, lahko dobi stalno službo. Država mora dajati drugim delodajavcem lep vzgled. V opisanem oziru je pa država slabši, nego so drugi deležalci. Socijalno-politiško je potrebno, da vsak delavec, ki pri stalnem delu vstopi v državno službo, in se izkaže sposobnega, dobi stalno preskrbnino zase in za svojo rodbino in sicer tudi za čas bolezni in starosti ali onemoglosti. Preskrbnina mora biti zajamčena tudi njegovi vdovi in otrokom. V tem smislu bi morali biti uvrščeni med stalne državne služabnike tudi delavci po tobačnih tovarnah in skladiščih, pri državnih salinah. To bi bilo neko socijalno delo, ki bi na vse strani blagonosno vplivalo. Takoj pa bi se morale vsaj nekatere vrste delavcev uvrstiti med državne služabnike. Tu imenujemo strojne paznike in kurjače pri državnih rudnikih, dalje izučene delavce-rokodelce v tobačnih tvornicah in sploh pri državnih podjetjih in konečno tudi prejemalke v tobačnih tvornicah. Njihovo delo zahteva večjo paznost in odgovornost; zato bi moral tudi njihov službeni značaj biti temu primeren.

O vsem tem molči vladni načrt. Tudi tu ne izpreminja in ne obeta ničesar.

3. Tretja napaka so premajhne plače in preveč razlik v plači državnih služabnikov. V vladnem načrtu beremo, da je do sedaj 34 različnih letnih plač (med 70 (!) in 600 gld.) in 90 različnih letnih prejemkov (t. j. plača in aktivitetna doklada) med 87 (!) in 850 gl.

Tu je nagla preosnova nujno potrebna. Vzlasti je pa kar naravnost sveta dolžnost gledé na sodnijske služabnike. Ti so do le-

tošnjega leta dobivali dostavnino. Letos tega nimajo več, ker se je ponovem pravnem redu to odpravilo. S tem so primeroma po 100 gld. posamniki na leto na škodi. V proračunu uboze ga človeka, ki je ravno komaj izhajal, pomenja izguba tolike svote neznosno revščino.

Vladni načrt zboljšuje plačo. Jedino temu namenu vstreza, toda žalibog, kot smo videli, samo za tiste, ki so že sedaj v vrsti državnih služabnikov in še tem le v mali meri. Za vse druge nima besede.

Zato smemo reči: Vladni načrt se peča le z malim delom tega, kar moramo zahtevati, da se uredé razmere tistih, ki služijo v državnih službi. Zato ne more imeti drugega značaja, nego z a časnega zboljšanja nekaterih. Zahtevati je treba, da se čim najpreje izvrši socijalna preosnova, kot smo jo opisali v tem članku na celi poljani državne služabništva. Veselo znamenje se kaže, da vsi člani proračunskega odseka iščejo v načrtu več nego je v njem, da vsi zahtevajo socijalno preosnavljajočih načel, pri katerih se ne gre samo za plačo, marveč za celo uredbo, torej tudi za službeno pragmatiko, za določila o nedeljskem počitku in dopustu.

Za tako delo je treba nemudoma pričeti pripravo. Dokler se pa to ne izvrši, mora vlada začasno takoj zvišati plače svojim uslužbencem in sicer vsem brez izjeme, tudi tistim, ki dosedaj niso v vrsti državnih služabnikov.

Dr. Krek.

Delavska stanovanja.

Napačno bi bilo misliti, da se delavska stanovanja, delavske hiše stavijo zaradi tega, da bi z zemlje izginili brlogi umazane revščine, ki žalijo oko in dušo. Veliko tehtnejših razlogov govori za to.

Ves način dandanašnjega produciranja je nekak predpogoj za nje in jih zahteva. Predpogoj zaradi tega, ker za produkcijo ni kaj izboren pripomoček degenerovan delavec, čepeč do ušes v umazaniji in zatohlosti, in ker se v takih nezdravih luknjah najbolj pospešuje in goji revolucija. Da bi se za izdelovanje pridobilo dovolj zdravega delavskega materiala, in da bi se preprečil družbeni prevrat, za to skrbi moderna socijalna politika, ustanavljajoč zdrava, pripravna delavska stanovanja. S tem, da se skrbi za delavska stanovanja, podpira se tudi izdelovanje, produkcija in rešuje se težavno socijalno vprašanje.

Slisali in videli smo dokaj gorja. Le en sam deček je bil bistrih oči in inteligentnega obraza, odgovarjal nam je hitro in jasno. Vsi drugi so nas gledali z vdrtimi očmi, megleno, motno in topo.

Skušali smo plezati v rov »La Mintina«. Kmalu smo se vrnili; rov je bil prenevaren, preozek, prestrm. In vendar ubogi karuzi prenašajo po teh rovih dan za dnevom do petdeset kil težke vreče.

Peljali so nas k rovu »Virgilia«, kjer dela okoli 4300 pikonijerov in karuzi-jev. Dva karuzi-ja sta nas s slabo lučico peljala v rov. Pripognjeni smo plezali navzdol, opirati smo se morali na stene. Kmalu smo opazili na dnu slabo svetlobo, slisali smo pritajene vzdihne in klice.

Bili so ubogi, mladi karuzi, ki so opešali, in se vendar niso smeli ustaviti. Gonili so jih divji pikonijeri s palicami in jih smodili s svetilkami. Pretresljivo je bilo gledati tresoče se in težko dihaajoče dečke, solze so nam stopile v oči, in povpraševali smo se,

Na dvoji način se skrbi za delavska stanovanja: potom društev ali posredovanjem občin. Društva stavijo delavske hiše sama s svojim kapitalom ali pa s subvencijo, dano jim nalašč v ta namen; občine ali stavijo hiše v svoji lastni režiji ali oddajajo koncesije, da podjetnik sezida gotovo število pripravnih in cenih delavskih stanovanj v svojih hišah, ali pa skrbé — ker imajo to pravico — za to, da stanovanja ustrezajo higijeničnim zahtevam.

Sedaj se ne gre za to, kateri teh načinov je najboljši, ampak za to, da se delavska stanovanja sploh napravljajo v kar največjem številu in strinjajoč se z zahtevami socijalnega zdravništva. Kritika sestava se prepušča prihodnjim časom.

Da bi stavbinske družbe stavile delavske hiše, je z vnejo zahteval že bivši trgovinski minister prof. dr. Alb. Schaeffel, avtor znane knjige »Jedro socijalizma«. On je hotel, da naj država ustanovi poseben zavod, ki bi skrbel za potreben kapital za stavbinske družbe, seveda, da bi se ta kapital obrestoval in amortizoval. Člani stavbinske družbe bi bili sami delavci.

Ta misel se takoj ni prijela, pa tudi ni padla na trdo skalo. Sedaj se je pojavila z vso silo na Hanoveranskem. Tukaj se haš sedaj obdelava vprašanje delavskih stanovanj na ta način, da se predlaga ustanovitev javnega, od državne avtoritete vodenega organa, ki bi zbiral denarna sredstva in skrbel, da se prav porabijo. K temu uradu bi se priklapljali i provincijalni uradi; njegov namen bi bil, da bi se stikal i z delavci i s kapitalisti, ki bi se radi lotili stavbe delavskih h š.c. Toda skrbno se mora paziti na to, da se razširi vprašanje o delavskih stanovanjih samo na podlagi samopomoči, da bi javni organi podajali svojo pomočno roko. Namen javne socijalne politike ni, da bi stavila pogoje za to samopomoč, temveč da bi omogočala njen samostojni početek. Ko bi se ponujalo več, bila bi to krivica napram drugim vrstam prebivalstva, iz kojih davkov se zbira državna pomoč. Omogočevanje omenjene samopomoči se sploh lahko izvršuje popolnoma brez ovir.

Rezultati so taki, da smemo dokaj upati. Na Hanoveranskem se je posodilo do lanskega leta 466 mil. mark za stavbo delavskih hišic in posameznim delavcem se je posodilo blizu jeden mil. mark. Za omenjene štiri mil. so se postavile 703 hišice s 1745 stanovanj, v kojih je stanovalo skoro 9000 ljudi. Ne dá se utajiti, da se je stvar po-

je li mogoče, da se take nečuvne stvari, taki zločini dogajajo v civilizovani državi.

Več malih dečkov smo ustavili, da bi jih vsaj za trenotek oprostili neznosnih vreč. Prepričali smo se, da imajo na ramah in hrbtu vso kožo črnovišnjevo in razpokano. Slisal sem fantička jokati: »Tako sem truden. Ne morem več. Jaz bom vrečo spustil.«

Dalje smo videli čepeti mladega karuzo, bledega, popolnoma utrujenega. Po upalih licih so mu neprestano tekale debele solze.

Zares pretresljiv prizor! Tako težka in barbarska dela nakladati nežnim otrokom, jih duševno in telesno uničevati, je zločin, katerega ne najdemo niti pri najbolj surovih divjakih v Avstraliji. In take reči se dogajajo v državi, katere geslo je svoboda, omika in napredek, godé se pod vlado, katere prva naloga je, ovirati katoliško cerkev v njenem delovanju.

srečila le, ker so sodelovali delavci. Zato je najboljša oblika za stavbo delavskih hiš delavska stavbinska družba z omejenim porostvom, kateremu se daje potreben denar iz javnih sredstev.

Se na širši podlagi deluje se v Düsseldorfu. Tu se je ustanovilo društvo stavbinskih družb, ki bi izvrševalo sintezo vseh stremeljenj v stroki stanovanjske politike; namen društva bo sledeči:

1. da proučava o oblikah in stroških stavbe, da izve, v koliko se občine vdeležujejo stremeljenj stavbinskih družb;
2. da zbira vzorne načrte, društvena pravila, trgovske in najemniške pogodbe;
3. da daje svete novim društvom;
4. da organizuje jednotno upravo vseh udeleženih društev;
5. da zasleduje ista stremeljenja doma in na tujem;
6. da se posvetuje o skupnem stališču napram občinam v zadevi delavskih hiš;
7. da stavi predloge o stanovanjskem vprašanju zakonodajnim zborom.

Porenska zveza bo centralna nabiralnica vseh poizvedovanj in izkušenj, tičočih se vprašanja o stanovanjih, katero (vprašanje) se je proglasilo za kardinalno točko vseh socialnih teženj.

Ker nedostaja malih stanovanj za delavce, morajo občine same skrbeti zanje. Lahko se pritiska na to, da podjetniki, kadar zidajo hiše, napravijo v njih gotovo število malih stanovanj, ne more se jih pa siliti, da bi sploh — zidali.

V tem slučaju mora občina sama poprijeti za delo. Ta dolžnost pa je tem večja, čim bolj se hišni posestniki branijo imeti za delavske gostove v vsakem oziru povsem urejena stanovanja. Hišni posestniki iščejo le mastnega dobička, velike najemnine, ne brigajo pa se za to, ali stanovanje ustreza socialno-higijeničnim zahtevam ali ne. Njih geslo je: kar najmanj popravljati, kar najmanj kapitalove investicije založiti v stanovanje, kar najmanj se ozirati na socialno higijeno. To ravnanje morajo občine preprečevati s tem, da ustanavljajo same delavska stanovanja na svojo pest. Dobričkalnost hišnih posestnikov, iz katere izvira mnogo zla, morajo paralizovati s pripravnim in dobrim delovanjem. Kam smeruje urejena skrb za delavska stanovanja? Leta 1887. je to dobro povedal prof. Schmoller, ko je »Društvo za socialno politiko« preiskavalo razmere malih stanovanj: »Imovite vrste se morajo vzdramiti iz spanja, spoznati morajo, da bi v tem slučaju, če tudi dokaj žrtvujejo zato, bila to le neznatna svota, s katero se zavarujejo proti epidemiji in socialni revoluciji, katera mora nastopiti, ako ne nehajo v velikih mestih s stanovanjskimi razmerami poniževati spodnjih vrst prebivalstva na barbare in žival.«

Stavba delavskih hiš cvete poglavitno v Nemčiji. Tudi v Švici — opozarjam na Bern — toda tu se bolj deluje v smislu stanovanjske policije. V Strassburgu je l. 1889. sklenil svet za preskrbljenje revežev, da porabi 300 000 mark za stavbo cenih in zdravih stanovanj. Doselej je ustanovil 112 stanovanj z 1, 2 in 3 sobicami. Brezplačnih stanovanj je bilo 24, za posebno nizko najemnino 52, ostala pa so se oddala za cene v Strassburgu navadne. Pred kratkim je sklenil mestni svet v Pforzheimu, da sezida s 93.000 mark pet delavskih hiš, vsako s 30 stanovanji. Podobno se je sklenilo in izvršilo v Krefeldu. Drugod dobivajo občinski in okrožni uradi podporo od zavarovalnih zavodov. Provincialni zbor hesensko-nasavski je vsprejel pred-

log od tamošnje zavarovalnice proti nezgodam, s kojim se ta zaveže, dajati vsako leto za stavbo delavskih stanovanj po 400 000 mark. Ta kapital se naloži v hipotekah tako, da se bode posojal na zemljišča, izvzemši poslopja, do 75% njih cene. Tudi durinska zavarovalnica se je zavezala z 1 milj. mark.

V takih razmerah se lahko stavijo delavska stanovanja. Združenim močem se posreči vse. Na vsak način pa so izkušnje v Nemčiji lahko vzgled našim občinam in društvom. Toda: daljna je cesta, brezuspešno klicanje?

Ne verujemo.

A.

Politika po svetu.

Ministerska kriza na Francoskem. — Brissonovega ministerstva ni več. Odstopilo je 25. t. m. radi tega, ker mu je francoski državni zbor izrekel nezaupnico. Načelnik propalega ministerstva je bil preveč prijazen židovskim sleparjem, posebno pa onim, ki se potegujejo za nedolžnost največjega sleparja na francoskih tleh, izdajalca Dreyfusa. Toda v zbornici se je našla večina mozi, ki s takim postopanjem francoske vlade ni zadovoljna in ki se z vso vnemo poteguje za čast Francije in nje armade. Na mesto sedanje vlade seveda ni pričakovati kaj boljšega, ker je vse gnjilo v francoskih visjih krogih. Najbrže pridejo na krmilo nekateri člani prejšnjega ministerstva, ki je je vrgel sedanji Brisson. Ministerstva se nikjer tako naglo ne menjavajo, kakor ravno v francoski republiki; kot muhe jednodnevnic cepajo z ministerskih sedežev člani francoske vlade. Vse kaže, da se sistem, ki sedaj vlada v Franciji, ne more več dolgo vzdržati, in da je setev tretje republike že godna za žetev. V vseh slojevih vre in vse hrepeni po spremembi, ki bi rešila ljudstvo in deželo neznosnih razmer.

Razmere mej Francijo in Anglijo so v poslednjem času zelo napete. Kramarskim Angležem namreč ni všeč, da je šlo nekaj Francozov pogledat neko pokrajino Fašodo v srednji Afriki. Angleska vlada sedaj zelo neprijazno gleda na svoje sosedo in časniki že poročajo, da se vrše vojne priprave v obeh državah. Mogoče je sicer še, da se poravna ta velika napetost brez krvave vojske na morju, kajti ostale evropske države, posebno pa naša in ruska se mnogo trudita, da odvrneta pretečo nevarnost, a gotovo vendar ni, ker se vojne priprave vrše z neznanosko hitrostjo.

Nemški cesar je došel z današnjim dnem v Jeruzalem ter tam danes otvoril novo protestantovsko cerkev. Na potu v sv. deželo se je dalje časa mudil tudi pri turskem sultanu v Carigradu, ki ga je zelo ljubeznjivo vsprejel. Vse kaže, da se je združilo mohamedanstvo z luteranstvom v boju proti predpravicam katoličanov. Po zvonjanjem se sicer to še ne pokaže, a končni namen tega potovanja pa ne more biti preveč oddaljen od te misli.

Naša organizacija.

Iz Zagorja. (Rudarska kopališča.) Nekako bolj po redko smo se začeli oglašati in nekateri pravijo, da »gre naša reč nazaj«. Toda ne verjemite temu, gospod uredniki! Naši mokači spoznavajo, da so vojeni za nos in da so mars katero krono vrgli v vodo. Zginila je tudi njihova predrznost in nekako tihi so postali. Vaš list je že letos pri neki priliki pisal, da »bi bila pri nas najbolj zboljšanja potrebna delavska stanovanja«, ker ta so bolj podobna svinjakom, kot človeškim stanovanjem. Da je Vaš list pravo začel, o tem je pričala najboljše jezica rudniških »gospodov« nad tem

dopisom. Toda dotični dopisnik se za tako »sveto jezo« prav malo meni, ker je prepričan, da za delavce prav dela ravno takrat, ako njegovo delovanje ni povšeči gospodom delodajalcem in njihovim zastopnikom. — Danes pa se nekaj družega! Po trudapolnem osemurnem delu pride rudar ves skuhan, ves segret in polu premočen iz »šahta« na površje. V poletnem času to ni nič posebno neprijetnega, hudega in ravno nevarnega zanj. Gre domov, se preobleče, pokrepča z jedjo in počitkom in dobro je. Toda v takem stanju izlezti iz zemlje v mrzli zimski zrak in potem stopati ves segret in premočen včasih celo uro daleč, to je strašno, to je smrtno nevarno. Imamo v fari bolnike — bivše rudarje, ki so se na ta način prehladili in že leta in leta zdihujejo na bolniški postelji; mnogo jih zaradi tega počiva v hladnem grobu. — Sedaj pa nastane vprašanje, ali se temu ne dá odpomoči? Na Vestfalskem, kamor je posebno od nas odšlo letos veliko rudarjev, imajo pri vseh rudnikih zgrajena poslopja (kopališča), v katerih se rudarji, ki pridejo z dela, pošteno umijejo in preoblečejo. Vprašamo, ali je pri nas kaj takega nemogoče? Naša misel je ta, ako čutijo »gospodje« od rudnika, ki tudi niso nič družega, kot bolj izobraženi, bolj učeni in zato bolj plačani delavci trboveljske premogarske družbe, ako oni čutijo potrebo, da se omijejo in preoblečejo vselej, ko pridejo samo od nadzoro- vanja v jami, čutijo to potrebo veliko bolj delavci-rudarji, ki morajo osem ur težko delati v jami. Pozivljamo vseh 600—700 rudarjev, naj si bodo te ali one stranke, naj se enkrat spametujejo in prično resno delati na to, da se vresniči ta ideja. Zahtevajte, da se vam še to jesen ustreže s tem, o čemer Vam danes govorimo. Ako vas vseh 600—700 potrka na vrata vašega rudniškega vodstva, katero ni samo zaradi tistih gospodov kapitalistov tukaj, ki štejejo tisočake, ampak zaradi vas, — ako se vam pridružijo še tovariši v Trbovljah in Heastniku, potem se morajo ta vrata odpreti. K temu prepotrebemu podvzetju vam svetuje, v tem je pripravljen s svetom in dejanjem vas podpirati vaš prijatelj

S.

Drobtine.

Našim naročnikom Leto se nagiba proti koncu in vendar je nekaj naročnikov, ki še niso poslali naročnine. Prosimo jih toraj, da to čim preje poravnajo. — Vse dopisnike pa prosimo, da svoje dopise in oznanila pošiljajo listu vsaj do 7., 17. in 27. vsacega meseca, ker jih pozneje le redkokdaj moremo priobčiti. Prihodnja štev. »Glasnika« izide 15. nov., ker bo obsegala celo polo.

Ustanovni shod društva »Naša straža« se bode vršil v Ljubljani dne 15. novembra 1898 zvečer ob 8. uri v »Katoliškem domu«. — Ustanovni zbor voli glavni odbor in sicer po § 7. pravil 50 odbornikov: deset s Kranjskega, deset s Stajerskega, deset s Koroškega, deset s Primorskega in deset izven teh dežel.

Socialna demokracija in nje agitatorji. »Rdeči prapor« št. 20. z dne 17. oktobra t. l. nosi na zadnji strani sledečo objavo: »Ljubljana. Gospod Ljudevit Zadnik, krojač v Ljubljani, ni član nobene organizacije in tudi ne član jugoslovanske socialno-demokratske stranke.« Kaj je to? To nas je presenetilo. Vedeli smo sicer, da v soc. dem. stranki ni vse v redu, posebno ne denarne zadeve. Toda da bi socialni demokratje izobčili iz svoje srede moža, ki je za njo žrtvoval vse svoje sile in svojo eksistenco, to se nam zdi skoro neverjetno. Zadnik sicer nasproti drugim ni bil nič boljši kot njegova stranka. Hotel je pogaziti vse druge in hotel, da obvelja le njegova. Toda da bi ga stranka izobčila radi tega, je neumevno, neumevno tudi tedaj, ko bi v dejanju hotel od skupne lasti tudi svoj del. Zavrtnik, ki bi imel danes lahko lepo eksistenco na železnici, se mora vsled socialno-demokratske agitacije potikati po svetu. Družina njegova trpi najgorje pomanjkanje, toda »ljudomili« sodrugi tega ne vidijo. Sedaj so potisnili iz stranke Zadnika, katerega družina je prestala vže tudi mnogo gorja radi socialne demokracije. Zadnik je moral že precej prestati radi svoje agitacije in o njem

se sme trditi, da je bil prepričan socialni demokrat. Zato je pa »moderna inkvizicija« proti njemu značilna. Mi sicer ne vemo, kaj je zakrivil Zadnik, toda vrabci na strehah čivkajo, da so voditelji naše socialne demokracije nabirali denarne doneske za svoje žepe, mesto za strankine namene. Ako je temu tako, potem se je zgodilo dosledno to, kar socialna demokracija hoče. Sodrugi voditelji nimajo nobene vere, zabavljajo vedno proti cerkvi in duhovščini, podtikajo duhovnikom razne sleparije, — sami so pa, kakor se v javni tajnosti pripoveduje, sleparili svoje sodruge. To je živ dokaz, da v brezverstvo ne smemo zaupati, ako hočemo na svetu pravico in poštenje. Socialna demokracija ne zaupa in ne veruje bistveno v nobeno poštenje, zato pa tudi ne more biti poštena. In več kot enkrat bi se bili delavci že lahko prepričali, da je to res. Brez poštenja pa tudi ni zboljšanja in ako si hočemo delavci zboljšati svoj položaj, moramo stati na potu poštenja. Vera v večno pravičnost in v večno kazeno za krivico dela človeštvo pošteno. Kjer ni te vere, tam tudi ni poštenja. Bog, izvor pravice in resnice, mora vladati v mislih ljudstva, potem bode drugače. Dostikrat smo že povedali, da socialna demokracija služi sebičnim namenom brezbožnežev in da se v namen agitacije za brezverstvo poslužuje ljudskega uboštva, češ: vera in duhovščina je vzrok revščine. Na socialni demokraciji opazi lahko vsakdo, da je nemožna rešiti ljudstvo bede. Voditelji sleparijo, menjavajo svoja načela in so si med seboj vedno v laseh za (o ironija!) oblast ali avtoriteto. Eden drugemu se pehajo za prvenstvo in jasli. Delavci z mreno na očeh pa tavajo za njimi in plačujejo cehe — saj upajo od tega boljših časov — seveda zastoj, ker socialna demokracija nam ne bode pomagala!

Kuga na Dunaji! Ta senzacionalna novica je spravila ves Dunaj po koncu; politika je stopila v ozadje in vse govori le o novi nam le malo znani orientalski bolezni. Na Dunaju je namreč pred dobrim tednom umrl za takozvano pljučno kugo sluga na bakteriološki laboratoriji Bariš in kmalu za njim asistent dr. Müller. Zanesla se je ta grozna bolezen na ta-le način. V vzhodno Indijo v Azijo, kjer je ta bolezen doma, so se lani podali štirje dunajski doktorji studirati to nevarno bolezen. Med temi je bil tudi doktor Müller. Ti mladi učenjaki so imeli ondi dovolj priložnosti opazovati kugo na živih in mrtvih ljudeh; samo ob sebi se umeva, da je bilo njihovo raziskovanje skrajno mučno in smrtno nevarno. Pa vsi so ostali zdravi, in zdravi so se povrnil v svojo domovino; a prinesli so s seboj velikega sovražnika človeštva, provzročitelja kužne bolezni, namreč kužne baccile. Ako so taki mikroorganizmi dobro shranjeni v posebnih, za to sestavljenih pripravah, ni nikake nevarnosti za človeško zdravje. Vzeli so jih seboj na Dunaj v svoj bakteriološki laboratorij in se ondi nadalje pečali z bakteriološkimi študijami. Taki poskusi se delajo na vseh vseučiliščih, pa ne na ljudeh, ampak na živalih. Zadnji čas se je malo studiralo, večinoma je imel opraviti v laboratoriji samo sluga Anton Bariš, ki je snažil in pometal sobo. In ta nesrečnik si je pri tem nalezil kugo. Kako, se ne ve. Najverjetneje je, da je zakrivil majhno ne previdnost, da je pozabil morda si umiti roke pred jedjo. S prva so mislili, da ima pljučnico, in so ga prenesli na kliniko profesorja Nothnagla, kjer je docent dr. Müller konstatoval kugo. Bolnika so dejali v osamljeno sobo, kjer sta mu stregli dve strežnici in dr. Müller, ki se je vdeležil indijske eskpedicije. Suga Bariš je kmalu umrl in po njegovi smrti je obolela jedna strežnica, katero so prenesli v Franc-Jozefovo infektivno bolnico. Kot zdravnik ji je bil prideljen zopet dr. Müller. Tudi pri tem slučaju se je glasila diagnoza žalostno, namreč na kugo. In žalostna usoda je hotela, da je za nekaj ur moral požrtvovalni učenjak isto bolezen konstatirati tudi na sebi, za katero je 23. t. m. umrl. Ko so listi prinesli take novice, je razburjenost mej občinstvom narasla. Kompetentni sanitetni organi zborujejo vedno; na magistratu se je sestavil perma-

nentni odsek, ki vodi celo akcijo za slučaj, da se epidemija razširi. Notranje ministerstvo, cesarsko namestništvo, najvišji zdravstveni svet in magistrat so ukrenili že vse potrebno. Zidajo se že barake pri Franc-Jozefovi bolnici. Iz Franc-Jozefove bolnice, kjer se nahajajo sedaj še štirje bolniki, jedna usmiljena sestra, dve strežnici Bariša in jeden zdravnik, prihajajo vsak čas poročila ostanji bolnikov; njih položaj je jako kritičen, rešitve skoraj ni pričakovati; vendar so se pri življenji. Sedaj pa nastane vprašanje, kdo je kriv vsemu temu? Od jedne strani se je povdarjalo, da sploh ne gre sredi večjih mest imeti bakteriološke laboratorije. To je sicer res, a jako težko izvedljivo, kajti potem bi morali sploh bolnišnice odstraniti iz mest na deželo; ker pri vsaki racionalno uravnani bolnišnici je bakteriološki laboratorij nujno potreben. Drugi so trdili, da je sploh vsa bakteriologija židovsko sleparstvo. Posebno dunajski kršč. soc. poslanec Gregorij je minuli četrtek v posl. zbornici grozovito udrihal po židih. Krivično je obsojati one požrtvovalne moše, ki so šli, ne boječ se za svoje življenje, v okuženo daljno deželo. Največja krivda zadene prof. Nothnagla, ki je kot predstojnik klinike vsprejel za kugo obolelega Bariša na svoj oddelek, kjer je nesrečnik ležal cele tri dni v sobi, ki je okoli in okoli obdana od bolniških dvoran. Zakaj ga niso prenesli v Franc-Jozefovo bolnico, ki je nalašč za take bolezni ustanovljena in izven mesta? Zdravstveni svet sam se je izrekel, da bolnik ni bil dovolj izoliran. In vendar so bolezen hitro spoznali; in tudi če bi je ne bili, je bila vendar zahteva previdnosti, da bi bili to storili z ozirom na to, da je imel dotični sluga opraviti v sobi, kjer so bile kužne bakterije spravljene. Dalje, vse osebe, ki so prišle v dotiko z bolnim Barišem, so odvedli v posebne celice, samo profesorja Nothnagla ne! Sedaj je vse storjeno, da bi se epidemija dalje ne širila. Dunajski in tudi tuji učenjaki so mnenja, da ni nikake nevarnosti več.

Posvetovanje o vladni predlogi za zvišanje plač državnih služabnikov se zavlačuje in sicer vzlasti po krivdi levičarskih poslancev. V četrtek se je izvolil pododsek, ki bo pretresal »kon«; potem pride še jedroč pred proračunski odbor in od tam v zbornico. Zastopnik V. skupine za Kranjsko je v odseku razvijal načela, ki jih podaja današnji članek. Opozorjamo pa na to, da nemški listi navlašč zamolčujejo delovanje slovanskih poslancev.

Blagoslovljenje novih delavskih hiš je preloženo na pomlad.

Darovi:

Za zastavo slov.-kršč. socialne zveze so darovali: G. I. Kopač, svečar v Gorici, 2 gl. — »Katoliško društvo za delavke« v Ljubljani prebitek doneskov za napravo traka za zastavo 7 gld. 50 kr. — Bog plačaj stotero in obudi mnogo posnemalcev!

Poslano*)

Ignaciju Bevcicu, gostilničarju, obč. odborniku in županskemu kandidatu pa njegovim pomagačem v obrekovanji.

Ker le še noče biti konec klevetanja in zabavljanja zaradi naše, od Vas provzročene pravde, sem prisiljen, tem potom oglasiti se in pokazati, kdo je »nedolžen«, in kdo »kriv«. Toženi ste bili, ker ste Zagorskega kaplana dolžili telesne poškodbe, ko ste »klepetali«. Sem že poslal pošto doli v Zagorje, naj pride kaplan po Gasperja, ker ga je natepel. Vi ste se hoteli izrezati s tem, da ste trdili pred sodiščem, češ da ste rekli: če ga je natepel. Toda prisega dveh naših prič Vam je nakopala dva dni zapora, oziroma 10 gld. globe, če tudi se Vam je g. pristav kazal bolj naklonjenega kot nama in je hotel naše priče zvesti s tem, da je nad jedno zavpil: »V očeh se Vam bere, da krivo prisegate«.

Vas zastopnik Vas je hotel izsekati s tem, da je trdil, češ v obtožbi ni oseba določno in imenoma izražena. Toda jaz sem dokazal, da ste Vi sami in Vaše priče izrekli: »Če greš v Zagorje, povej kaplanu...«

*) Za zadnjo štev. došlo prepozno. Op. uredn.

Dalje: Ste našim pričam rekli: »Sem že dopoldan poslal pošto v Zagorje kaplanu«. Toraj je na vsak način to eden Zagorskih kaplanov. Dalje: Ste se Vi sami v sodni dvorani meni nasproti opravičevali: »Jaz sem mislil le »ta malega kaplana«, (t. j. gospod Hybaška). Obravnava je toraj jasno dokazala krivdo obrekovanja, ker Vi niti niste skušali dokazati svoje budalostne trditve, da ga je namreč kaplan res natepel, ker vsak pameten in »stresen« človek v fari ve, da se vedno pijani (!) neumni Gasper večkrat pobije. Če Vas je deželno sodišče oprostilo (na podlagi katerega »pravnega mnenja«, ne vem, ker nisem dobil vabila k obravnavi in nisem bil toraj pričujoč), se Vam zato sedaj ni treba bahati zaradi tega in čez kaplane zabavljati. Vprašajte malo svojo vest, kdo je kriv vsega. Ako pa zvem, da bote Vi, ali kdo Vam enakih očital našima pričama, da ste po krivem prisegli, se bomo o tem kje drugod pomenili. Dalje: Ako ste res tako nedolžni, pokažite to nedolžnost s tem, da mene tožite, češ da Vas po krivem dolžim! Obnovite na podlagi te moje obdolžbe tožbo, kakoršno ste že vložili, pa zopet umaknili. Potem če bom jaz obsojen, bote še le lahko rekli, da ste res nedolžni, se bo smelo očitati našima pričama, da ste po krivem prisegli.

Toliko v pojasnilo ne Vam (ki ne upate pred sodiščem obstati, kar ste trdili v svoji krčmi, in se izgovarjate s »če«), ampak vsem pametno in stresno mislečim, da se ne bodo pustili Vam slepiti. Kar se pa tiče stroškov, ki so ravno šestkrat manjši, kot Vi okrog gobezdate, nama pa ni žal za nje, ker pravda je le pokazala, da ste Vi rekli: »ker« in ne »če«.

Zagorje, dne 18. okt. 1898.

Martin Skerjanec
kaplan.

Prečastiti duhovščini in slavnemu občinstvu se priporočam v izdelovanje

vsakovrstne obleke

ter zagotavljam najsolidnišo postrežbo in znižane cene. Vsled mnogoletne izkušnje in z izpitom, ki sem ga napravil na Dunaju v prikrojevalni šoli, mi bo mogoče postreči in ustreči vsaki želji cenjenih gg. naročnikov.

Frano Pavšner,
krojač v Ljubljani,
Vodnikov trg št. 4.

PRISTEN

Cena strojna 25 kr. (50 vinarov)
težina 500 gramov

Kathrein

Čajnova sladna kava

gospodski stroh

Kathreinove tovarne za sladno kavo

Graz-Monakovo

V svojo lastno korist naj zahtevajo in jemljejo kupovalci le take izvirne kavoje.